

KS. WŁADYSŁAW NOWAK

Studia Warmińskie
XXVI (1989)

IN MEMORIAM KS. PROFESORA STANISŁAWA ZDANOWICZA (1906-1978)

Z grona polskich liturgistów okresu realizacji odnowy liturgicznej po Soborze Watykańskim II Pan powołał do siebie na wieczne gody Baranka (Ap 19,7-9), dnia 14 października 1978 r. w Olsztynie ks. prof. Stanisława Zdanowicza. Uroczystości pogrzebowe rozpoczęły się importą do współkatedry warmińskiej dnia 16 października, gdy *Orbi et Urbi* ogłoszono wybór ks. kard. Karola Wojtyły na papieża, który obrał sobie imię Jan Paweł II. Pogrzeb odbył się nazajutrz z udziałem księży biskupów warmińskich, licznych kapłanów i wiernych.

I. ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ

Urodził się 5 XII 1906 r. w Rzeszy koło Wilna, w dwa dni później został ochrzczony w kościele Przenajświętszej Trójcy w Suderwie. Po ukończeniu szkoły podstawowej i Gimnazjum Archidiecezjalnego w Wilnie, w 1928 r. wstąpił do Seminarium Duchownego. Studia filozoficzno-teologiczne w Seminarium i na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie ukończył w 1934 r. i w tymże roku 26 maja przyjął święcenia kapłańskie z rąk arcybiskupa R. Jalbrzykowskiego. Po święceniach pracował jako wikariusz w Wilnie, Ostrowcu, Grodnie, a jako wikariusz kooperator w parafii Roś gdzie zastała go druga wojna światowa. Po jej zakończeniu na mocy tzw. umowy „repatriacyjnej”, zawartej między rządem Polski i Związku Radzieckiego, opuszcza Wileńszczyznę i przybywa do Białegostoku, gdzie pełni funkcję misjonarza diecezjalnego. Tu też arcybiskup wileński udziela mu pozwolenia na wyjazd do Rzymu celem podjęcia studiów liturgicznych na *Gregorianum*, lecz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych PRL w piśmie z dnia 3 II 1947 r. odmówiło mu wydania paszportu. Wobec tego podjął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Studia ukończył zdobywając dyplomu doktora teologii na podstawie pracy: *Liturgiczny kult św. Jadwigi na Śląsku. Studium historyczno-liturgiczne*. Po czym we Wrocławiu pełni funkcję profesora liturgiki i homiletyki, bibliotekarza Wyższego Seminarium Duchownego i rady Kurii Biskupiej. Wydaje się, że

z powodów polityczno-kościelnych był zmuszony szukać pracy w innej diecezji. Wówczas to w 1951 r. Administrator Apostolski ks. inf. W. Zink przyjmując go do diecezji warmińskiej powierzając mu funkcję profesora liturgiki i homiletyki oraz audytora sędziego w referacie spraw małżeńskich Sądu Biskupiego. W latach 1955-1962 dojeżdża z Olsztyna do Warszawy z wykładami prawa liturgicznego w Akademii Teologii Katolickiej na Wydziale prawa kanonicznego. Pełni także od 1961 do 1970 r. funkcję prezesa Sesji Naukowych Rady Pedagogicznej Księżych Profesorów WSD *Hosianum* w Olsztynie, odbywających się raz w miesiącu roku akademickiego. Dla usprawnienia dzieła realizacji odnowy liturgicznej w Kościele warmińskim biskup J. Drzazga mianuje go wiceprzewodniczącym diecezjalnej komisji liturgicznej w 1966 r. a w dwa lata później powierza mu funkcję referenta do spraw liturgicznych diecezji. Dziełem realizacji odnowy liturgicznej służy też *Kalendarz Liturgiczny Diecezji Warmińskiej*, zwany *Directorium*, który redaguje od 1954 do 1978 roku. W uznaniu zasług dla życia kościelnego na Warmii ks. biskup T. Wilczyński mianuje go kanonikiem gremialnym Kapituły Kolegiackiej w Dobrym Mieście w 1960 r. Na prośbę ks. biskupa J. Drzazgi, ordynariusza diecezji warmińskiej, został odznaczony przez Papieża Pawła VI godnością Honorowego Prałata Papieskiego w 1968 r.

Ks. profesor S. Zdanowicz był całą swą przebogatą osobowością stale w Kościele i żył zawsze Kościołem. Przeżywał rzeczywistość Kościoła przede wszystkim w świętej liturgii, którą nadzwyczaj umiłował, i była ona dla niego nie tylko zbiorem obrzędów i przepisów, lecz wyrazem najgłębszych tajemnic Bożego objawienia i naszego odkupienia.

Najbardziej twórczy okres jego życia przypadł na czas realizacji soborowej odnowy liturgicznej w diecezji warmińskiej. Dziełu temu oddał się całym sercem i umysłem. Wielkie zasługi oddał przez działalność referatowo-odczytową na konferencjach rejonowych dla duchowieństwa warmińskiego przy realizacji odnowy: Mszy św., wprowadzeniu języka ojczystego do liturgii, obrzędów sakramentu chrztu, bierzmowania, małżeństwa, koncelebry eucharystycznej, liturgii Wielkiego Tygodnia.

2. PRACA DUSZPASTERSKA

Pracę duszpasterską widział zawsze integralnie złączoną z liturgią już jako wikariusz, rekolekcjonista a najbardziej dojrzałe jako profesor liturgiki i homiletyki w WSD *Hosianum*. Bardzo chętnie podejmował się dzieła głoszenia rekolekcji, misji. Z braterską miłością pomagał w duszpasterstwie współbraciom kapłanom służąc posługą Słowa Bożego. W trosce o życie duchowe wiernych opracował modlitewnik dla ludzi świeckich. Celem ożywienia udziału wiernych w niedzielnej Mszy św. wydał mszalik niedzielny, w którego przedmowie zachęcał do posługiwania się nim podczas liturgii Mszy św. Jako ceremoniarz liturgii pontyfikalnej z udziałem biskupów przygotowywał starannie obrzędy w katedrze i do ważniejszych uroczystości diecezjalnych.

3. PRACA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA

W wieku lat 44 uzyskał stopień doktora teologii na podstawie pracy o św. Jadwidze, pionierkiej na owe czasy, zapoczątkowując cały cykl prac dyplomowych na UJ i KUL poświęconych kultom świętych. Jest autorem 2 prac w formie książkowej, jednej w formie maszynopisu, 19 artykułów w tym 4 o charakterze naukowym, pozostałe to popularno-naukowe i kaznodziej-skie, 26 roczników *Kalendarzy Liturgicznych Diecezji Warmińskiej*. Był też konsultorem przy edycji śpiewnika parafialnego dla diecezji warmińskiej. W ramach Sesji Naukowych Rady Pedagogicznej Księżych Profesorów wygłosił 35 prelekcji z zakresu problematyki liturgicznej. Naukowo i dydaktycznie był związany z Seminarium wrocławskim przez 2 lata, z ATK przez 7 i WSD *Hosianum* 27 lat. Jego dorobek naukowy ma wiele pozycji o charakterze przyczynkarskim.

4. KIERUNKI BADAŃ NAUKOWYCH NAD LITURGIA

Liturgię jako naukę ujmował w jej aspekcie rubrycystycznym i historycznym. Stąd jego działalność naukowa poszła w kierunku analizy przepisów liturgicznych odnowy Wielkiego Tygodnia, Nowego Kodeksu Rubryk, obrzędów nowego Mszału, Chrztu, Bierzmowania i Matżeństwa. Temu kierunkowi badań służyła także praca przy redakcji *Kalendarza Liturgicznego Diecezji Warmińskiej*. Rubrykom przypisywał wielkie znaczenie widząc w nich gwarancję poprawności kultu Bożego, może nawet czasem kosztem udziału czynnego i łatwego wiernych w liturgii.

Innym kierunkiem badań nad liturgią był jej aspekt historyczny. Wpłynęła zapewne na to praca doktorska o charakterze historycznym, formacja humanistyczna, a także jego bogaty księgozbiór o tematyce historycznej i hagiograficznej. Umiał wydobywać rzeczy stare i nowe ze skarbcza historii dla zrozumienia piękna odnowy liturgii. W wyjaśnieniu duchowieństwu i wiernym nowych form liturgii najczęściej odwoływał się do tego co było już, do historii. Tematykę badań nad liturgią wyznaczał mu etapy odnowy liturgii ówczesnego Kościoła. Ale wydaje się, że najwięcej troski badawczej poświęcał świętym, co czyniło go mistrzem ukazywania tajemnicy wiary o świętych obcowaniu (*communio sanctorum*); zdawało się jakby święci byli obecni w jego różnych potrzebach życia codziennego. Lubił także pielgrzymować do grobów świętych i ich sanktuariów.

Pod koniec jego życia dało się zauważyć podkreślanie aspektu pastoralnego liturgii. Brakło mu już czasu do studium teologicznego rozumienia liturgii co wyznaczała soborowa Konstytucja Soboru Watykańskiego II o Liturgii.

Liczne podróże do Rzymu, Paryża, Belgii, krajów Kościoła prawosławnego zainspirowały jego zainteresowanie do badań porównawczych liturgii, co znalazło wyraz w działalności odczytowej na Sesjach Naukowych Rady Pedagogicznej.

Wykazał wielką odwagę w rozumieniu odnowy liturgicznej i jej energicznym wcielaniu w życie, czym przysparzał wiele trosk niektórym autorytetom życia kościelnego. Zgromadził także wielki księgozbiór będący dorobkiem całego jego życia i obrazem zainteresowań liturgią, historią, liturgią, obyczajowością, sztuką. Został on przekazany Bibliotece WSD *Hosianum* w Olsztynie. Brał udział w Kongresach Teologów Polskich, w seminariach naukowych wykładowców liturgiki co pomagało mu do dość dobrej oceny kierunków odnowy liturgii, jej recepcji i stanu realizacji.

W codziennych relacjach z ludźmi cechowała go bezinteresowność, prostota i bezpośredniość, co mu zjednywało powszechny szacunek i życzliwość. Lubił anegdoty ze swego życia opowiadać sam, a jeszcze chętniej słuchać, gdy były opowiadane przez innych. Anegdoty te do dziś opowiadane przy okazji spotkań kapłańskich podkreślają jak go brak.

5. WYKAZ PRAC OPUBLIKOWANYCH

- O służeniu do Mszy św., *Dzwonek Seminaryjny* (Wil. powiel.) 1 (1929) nr 1 s. 11-14.
- Kazanie na pogrzebie śp. Romana Dmowskiego w farze grodzieńskiej, *Nowe Życie*, 22 (1939) nr 8.
- Święta maryjne Matki Bożej w maju, *Słowo Powszechne* (= *SP*) 1 (1947) nr 38.
- Liturgiczny kult św. Jadwigi na Śląsku. Wrocław 1950 mps.
- Zarys historyczny liturgicznego kultu św. Jadwigi na Śląsku, *RBL* 6 (1953) ss. 102-115.
- Poczja adwentu, *SP* 5 (1954) nr 26.
- Śp. ks. dziekan Kazimierz Dmochowski, *Warmińskie Wiadomości Diecezjalne* (*WWD*), 10 (1955) z. 2 ss. 22-25.
- Konsekwencja dekretu Św. Kongregacji Obrzędów o sprowadzeniu rubryk do prostej formy, *Polonia Sacra*, 7 (1955) z. 2-3 ss. 174-195.
- Dwa dekrety liturgiczne dla diecezji warmińskiej, *SP* 4 (1955) nr 26.
- W Gietrzwałdzie pielgrzym znajdzie pociechę i siłę, *WWD* 12 (1957) z. 4 ss. 46-49.

- Mszał niedzielny. Olsztyn 1958.
- Konsekracja Jego Ekscelencji Księdza Biskupa dra Józefa Drzazgi, *WWD* 14 (1959) z. 2 ss. 19-21.
- Długowieczne kapłaństwo za wierność Bogu, *WWD* 15 (1960) z. 4 38-41.
- Z modlitwą przez życie. Olsztyn 1961.
- Konsekracja dzwonów według nowego porządku, *WWD* 17 (1962) z. 5 ss. 39-45.
- Niedzielne poświęcenie wody według nowego Mszału i nowego Pontyfikatu z 1962 roku, *WWD* 18 (1963) z. 1 ss. 50-52.
- Święta maryjne u różnych narodów 1914-1960, *Studia Warmińskie* (= *SW*) 1 (1964) ss. 339-372.
- Święta maryjne partykularne umieszczone w nowym Mszale Rzymskim z 1961, *SW* 2 (1965) ss. 351-369.
- Kalendarz świąt maryjnych. Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny (= *KM*), 3 (1973) ss. 16-20.
- Agendy protestanckie, *Encyklopedia Katolicka*, t. 1, Lublin 1973 kol. 174 (= *EK*).
- Ambrojański ryt, w: *EK* t. 1, Kol 409-410.
- Kalendarz Liturgiczny Diecezji Warmińskiej: 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979.
- Kalendarz liturgiczny, *KM* 1(1970), 2(1972), 3(1974), 4(1975).
- Wykaz tez do egzaminu proboszczowskiego z Liturgiki: *WWD* 15 (1960) z. 2, 16 (1961) z. 2, 17 (1962) z. 2, 18 (1963) z. 1, 19 (1964) z. 1, 20 (1965) z. 5, 22 (1967) z. 2, 23 (1968) z. 2, 24 (1969) z. 3, 25 (1970) z. 2, 26 (1971) z. 2, 27 (1972) z. 2-3, 29 (1974) z. 4, 30 (1975) z. 4, 31 (1976) z. 3, 32 (1977) z. 2, 33 (1978) z. 4.

6. PRACE NIEOPUBLIKOWANE

Pamiętnik (1961-   ).
Zapiski kazań i żywotów świętych.

7. BIBLIOGRAFIA PODMIOTOWA

- Schemat. Archidiec. Wileńskiej za lata 1928-1939. — Spis duchowieństwa (archidiecezji wileńskiej) w granicach obecnej Rzeczypospolitej Polskiej na 1948 r. Białystok 1948 r. s. 3.
- *W. Urban*: Duszpasterska siejba kapłanów-repatriantów na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1970. Wrocław 1972 ss. 124-125.
- *Rocznik diecezji warmińskiej. Rok 1974*. Olsztyn 1974 s. 453.
- *T. Krahel*: Zdanowicz Stanisław (1906-1978), prałat papieski, liturgista. W: *Słownik Polskich Teologów Katolickich 1918-1981 t. 7*. Warszawa 1983 s. 485.
- *A. Zieliński*: Ksiądz Stanisław Zdanowicz jako liturgista. Olsztyn 1984 ss. I-V, + 132, praca magisterska napisana na seminarium z liturgiki w WSD „Hosianum” na PAŹ w Krakowie.
- Katalog prac naukowych powstałych na wyższych uczelniach katolickich w Polsce 1983-1986. Opr. *J. Adamski*. Lublin 1989 s. 298, p. 728.